

2.9 KÖRNYEZETI NEVELÉS AZ ISKOLAI PEDAGÓGIAI PROGRAMOKBAN

A környezet- és természetvédelmi ismeretek ma még nem alkotnak önálló tantárgyat az oktatásban, így az ezzel kapcsolatos témakörök és tevékenységek csak más tantárgyakhoz kapcsolódóan kerülhetnek terítékre. Ez azért is nehezíti a feladatot, mert mindenekelőtt teljesíteni kell a tantervben előírt tantárgy követelményeit, és csupán emellett nyílik lehetőség a környezeti nevelés, fenntarthatóságra nevelés feladatainak megvalósítására. További nehézséget jelent, hogy a fenntarthatóság témaköre interdiszciplináris jellegű, vagyis sok témakörhöz, tantárgyhoz kapcsolódik, azonban az ismeretek átfogó megközelítésére és rendszerezésére a jelenlegi tantárgyi felosztás nem ad lehetőséget (Paksi 2013). Ráadásul, mint arról korábban szó esett, a környezeti nevelés főképp a természettudományos tantárgyaknál kap hangsúlyt, nem sok lehetőséget hagyva a társadalomismereti megközelítésre (a fenntartható fejlődés, tudatos fogyasztás, társadalmi szerepvállalás témaköreinek áttekintésére). A környezeti nevelés tehát komplex értelmezést kíván, ezért valamennyi tantárgy oktatásába be kellene, hogy épüljön (Sumi 2016). A hagyományos oktatási rendszerekben a projekthét, fenntarthatósági témahét¹ és az osztályfőnöki órák adnak erre csupán tágabb kereteket.

E kihívások áthidalását segíthetik elő az iskolán kívüli, és a nem hagyományos tanórai keretben megvalósuló környezeti nevelési lehetőségek, például tanulmányi kirándulás, terepgyakorlat, erdei iskola, napközi, szakkör, nyári tábor, projekt, iskolakert, művészeti csoportok stb. (Paksi 2013). Ezeknek a foglalkozásoknak azért is van hangsúlyos szerepük, mert az érintetlen természettel való találkozás kora gyermekkorban kulcsfontosságú – hangsúlyozzák a környezeti nevelés szakemberei. „Lehetőséget kell adni a gyerekeknek, hogy sok időt töltsenek a természetben olyan felnőttek mellett, akik felelős magatartást tanúsítanak a környezetük iránt (...) a gyermek először jól érezze magát a természetben, szeresse azt, s csak ezután foglalkozzon a természet problémáival, hiszen a megfelelő érzelmi motiváltság után reagál csak érdeklődéssel a környezeti problémákra.” (Fűzné Kószó 2002. 44) Van, aki egyenesen így fogalmaz: „A szeretet nélküli tudás nem tartós. De ha először a szeretet alakul ki, a tudás biztosan követni fogja.” (Sobel 1996, idézi Fűzné Kószó 2002. 44) Az óvodán, iskolán kívüli helyszínek, foglalkozások azért is fontosak, mert segítik az élet-hosszig tartó tanulás elsajátítását: a környezettudatosság elérése nem egy megtanulandó tantárgy, hanem életforma, aminek elsajátítását a környezet- és természetvédelemmel (is) foglalkozó civil szervezetek, bemutatóhelyek, parki

---

1 Fenntarthatósági témahét <https://www.fenntarthatosagi.temahet.hu/ismerteto> (Megtekintés: 2021.08.12.)

látogatóközpontok, erdei iskolák, tanösvények, múzeumok, állatkertek, botanikus kertek stb. egyaránt segíthetik (Orbán 2010).

Pozitív fejlemény, hogy a 2021/2022-es tanévtől elérhetővé válik a középiskolák számára egy komplex fenntarthatósági nevelési-oktatási program, ami egy kerettantervből, tankönyvből, munkafüzetből, e-learning támogató anyagból, tanári módszertani kézikönyvből és egy pedagógus továbbképzési anyagból áll. Első körben a 9. és 10. évfolyamok számára, de folyamatban van a 11–12.-es korosztály számára is a program kidolgozása. Az új fenntarthatósági tantárgy heti egy órában, szabadon tervezhető órakeretben, integráló tantárgyként ad lehetőség a téma komplex szemléletű oktatására és a kapcsolódó kompetenciák fejlesztésére. Célja, hogy a fenntarthatóságot a maga összetettségében mutassa be, és riogatás helyett sokkal inkább a cselekvési lehetőségeket hangsúlyozza.²

FELADAT/KÉRDÉS:

- Keressen egy érdekes példát az óvodai, általános iskolai, középiskolai vagy felsőoktatási intézmények fenntarthatóságra nevelési programjai közül, és mutassa be az órán! Választható iskolán/intézményen kívüli program is. A feladathoz segítségül hívható az alábbi tanulmánykötet:
  - Vitályos Gábor Áron (szerk.) (2014): *Fenntarthatóságra nevelés a nevelési-oktatási intézményekben*. Tanulmánykötet. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó http://pedagoguskepzes.elte.hu/letoltesek/3_vitalyos_fenntarthatosagra_neveles.pdf A kötet a fenntarthatóságra nevelés intézményen kívüli helyszíneivel, valamint az óvoda, az iskola és a felsőoktatás fenntarthatóságra nevelési lehetőségeivel is foglalkozik.